

P E N N O R W A Y

Türkiye Seçimleri:
İfade Özgürlüğünü
Gelecekte Ne Bekliyor?

**PEN Norveç'in, İyi Parti Genel Başkan Yardımcısı
Bahadır Erdem ile Röportajı**

Türkiye Seçimleri: İfade Özgürlüğünü Gelecekte Ne Bekliyor?

PEN Norveç olarak 2020 yılından bu yana Türkiye İddianame Projesi kapsamında Türkiye’de ifade özgürlüğü odaklı 25 ayrı iddianameyi inceledik ve Avrupa’nın farklı ülkelerinden uzman hukukçular eliyle bu iddianameler hakkında raporlar kaleme aldık. Ne yazık ki, bu çalışma iddianamelerin tamamının Türkiye’nin iç hukuku ve uluslararası hukuk kurallarına aykırı şekilde kaleme alındığını ortaya koydu.

Yine bu süre zarfında başta Gezi yargılaması olmak üzere, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformuna karşı açılan kapatma davası, Şebnem Korur Fincancı yargılaması, Pınar Selek yargılaması, Sedef Kabaş yargılaması gibi birçok duruşmada da gözlemci olarak hazır bulunduk. Gezi yargılamasının son duruşmasında gözlerimizin önünde hak savunucusu meslektaşlarımızın tutuklanmasına da şahit olduk. Gerek yerinde gözlemlerimiz gerekse Türkiye’den her gün aldığımız haberler ne yazık ki ifade ve basın özgürlüğünün sistematik olarak ihlal edildiğini ortaya koymakta.

Türkiye’de 14 Mayıs tarihinde seçimler gerçekleşecek. Hem Cumhurbaşkanının hem de parlamentonun belirleneceği seçimler öncesi PEN Norveç olarak seçime girecek olan çok sayıda siyasi partinin temsilcisi ile röportajlar gerçekleştirerek onlarla Türkiye’de ifade ve basın özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, adil yargılanma hakkı gibi konuları konuşma fırsatı bulduk. Ve elbette yine temsil ettikleri siyasi partinin geleceğe yönelik planlarını da kendilerine sorduk.

Bu röportaj serisi kapsamında Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul İl Başkanı Dr. Canan Kaftancıoğlu, Halkların Demokratik Partisi’nden milletvekili Av. Züleyha Gülüm, Türkiye İşçi Partisi milletvekili gazeteci Ahmet Şık ve İyi Parti Hukuk ve Adalet Politikaları Başkanı Bahadır Erdem ile yüzyüze röportaj gerçekleştirdik. Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkan Vekili Bülent Turan, Halkların Demokratik Partisi’nin eski eş başkanı tutuklu Selahattin Demirtaş, Demokrat Parti Genel Sekreteri Serhan Yücel, Demokrasi ve Atılım Partisi Hukuk ve Adalet Politikaları Başkanı Mustafa Yeneroğlu, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı Muharrem Erkek, TİP İstanbul Milletvekili adayları Zeynep Esmeray Özadikti ve Saadet Partisi Hukuk İşleri Başkanı Bülent Kaya ile ise yazılı röportajlar gerçekleştirdik.

Görüşmelerin içeriği PEN Norveç tarafından hiçbir şekilde değiştirilmemiştir, ifade edilen görüşler münferit politikacılara aittir.

Türkiye’deki bu tarihi seçimlerin herkes için temel hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesine vesile olmasını temenni ediyoruz.

*Caroline Stockford, PEN Norveç Türkiye Danışmanı
Şerife Ceren Uysal, PEN Norveç Türkiye Hukuk Danışmanı*

PEN Norveç'in, İyi Parti Hukuk ve Adalet Politikaları Başkanı Bahadır Erdem ile Röportajı

Türkiye seçimlere yaklaşıyor ve partiniz İyi Parti 6'lı masanın en önemli bileşenlerinden biri. Ortak yayımladığınız mutabakat metnini okuduk ve Türkiye'de yargısal durum ve hak ve özgürlüklerin kullanımına ilişkin bir dizi ortak eleştiri olduğunu biliyoruz. Ancak somut olarak gerek partinizin gerekse ittifakın neler planladığını öğrenmeyi çok isteriz. Bize hem Türkiye'deki tabloyu nasıl gördüğünüzü hem de nasıl somut adımlar atılması gerektiğini düşündüğünüzü anlatabilir misiniz?

Şuanda 21 senedir süren bir iktidar var Türkiye'de. Artık biz buna tek adam rejimi diyoruz. Anayasal bir tanımı var. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi. Bu onun ismi ama özü bir başkanlık sistemi. Ama başkanlık sistemi olduğu zaman sakın ha zannedilmesin ki bu başkanlık sistemi gerçek bir başkanlık sistemi, Amerika'daki gibi yahut içinde kuvvetler ayrılığının olduğu, yargının bağımsız olduğu, tarafsız olduğu, yürütmenin diğer erkler, meclise yani parlamentoya yahut da yargıya baskı yapmadığı, tam bir kuvvetler ayrılığının olduğu bir başkanlık sistemi değil. Bu başkanlık sistemini AK Parti kendi çıkarları için getirdi. O çıkarları neydi? Olabilecek bütün kuvvetleri sadece AK Parti'nin başkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'da toplamak ve de yargı bağımsızlığını bir tarafa koymak, bütün yetkileri – bu yetkiler o kadar çok ki; 81 ilin herhangi birinin, mesela Manisa'nın Milli Eğitim Müdürü'nün atanması ya da görevden alınmasına dahi en tepedeki Cumhurbaşkanı'nın karar verdiği bir sistem. Bu sistem, Türkiye'ye hayır getirmedi. Türkiye'yi büyük bir darboğazın içine soktu. Büyük bir ekonomik krizin içine soktu. Ve hukuku adeta bitirmek için elinden gelen herşeyi bu sistem yapıyor.

Anlıyoruz ki bugün Erdoğan'ın daha iktidara geldiği ilk günlerden beri bu Anayasa değişikliğini yaparak bugün Türkiye'yi içine soktuğu o tek adam rejimini getirmek hep kafasındaydı. Erdoğan ilk başta bütün Türkiye'ye hitap eden, bütün vatandaşlara hitap eden politikalarla konuştu. Demokrasiden bahsetti, özgürlükten bahsetti. Bunlar tabii ki güzel şeyler olduğu için ülkede taraftar buldu. Avrupa Birliği'ne yanaştı. Avrupa Birliği'nden kendisine destek aldı. Ama güçlendikçe güçlendikçe, Gezi olaylarından sonra, 2009'dan 2008'den itibaren ortaya bambaşka bir Erdoğan ve bambaşka bir AK Parti çıktı. Ve artık bugün geldiğimiz noktada bütün kuvvetler ayrılığını bir tarafa bırakmış, yargıya hükmetmeye çalışan, hiçbir surette beğenmediği yargı kararlarını uygulamak istemeyen, onları kötülemekten ve halka bunu söylemekten hiç çekinmeyen, muhaliflerini tehdit eden, siyasi parti liderlerini tehdit edebilen, ve de meclisin yetkilerini bu Anayasayla elinden alan bir Erdoğan var. Bunun değişmesi lazım. Çünkü bu Türkiye'ye yaramadı. Büyük bir krizdeyiz, dış politikadan ekonomiye, ekonomiden ülkemizdeki sosyal barış alanına kadar bu sistem bize yaramadı. İşte İyi Parti bunu en baştan beri gören partiydi. Genel Başkanımız Sayın Meral Akşener, Anayasa değiştiği anda yani Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi değiştiği anda, kürsüye çıktı ve dedi ki: Derhal yeniden parlamenter sisteme geçmemiz lazım.

“ AİHM kararlarını, her mahkeme kararı gibi eleştirebiliriz, beğenmeyebiliriz. Ama uygulamamazlık etmeyiz. ”

Bunun için zaten referandumdan önce de bütün Türkiye'yi dolaştı. Muhafif olan, böyle bir sistem istemeyen, içinde yargının bağımsız olmadığı, bir kişinin herşeye hükmettiği, meclisin gücünü yitirdiği, bir kişinin herşeyi yönettiği bu tek adam rejimini istemeyen bütün aklı başında herkes de zaten karşı çıkmıştı. Ben de televizyonlarda çok karşı çıktım, çok söyledim. Maalesef biz haklı çıktık. İyi Parti baştan itibaren istemiyordu. Ve İttifak, bu Millet İttifakı dediğimiz ittifak Cumhuriyet Halk Partisi ile İyi Parti arasında kuruldu. Ve özünde de, ilk etapta kurulduğunda - ilk başta seçim birlikteliği şeklinde, sonra ittifak halinde kurulan, şimdi de 4 diğer muhalefet partisinin içinde olduğu – bu birlikteliğin özü, amacı, esas temel amacı bu tek adam rejimini önümüzdeki seçimlerde demokrasi ile götürmek, değiştirmek. Ve derhal millettten aldığımız güçle olabilecek en makul zamanda yani seçimden sonra meclisteki çoğunluğumuza bakarak, görerek güçlü, güçlendirilmiş bir parlamenter sistemi yeniden Türkiye'ye getirmek, yeniden Anayasa'yı değiştirmek. Bunun için oy istiyoruz. Vatandaşa bunu anlatıyoruz. Çünkü buna mecburuz. Türkiye bu sisteme layık değil. Türkiye, tek bir adamın kendi isteği ile iki dudağının arasında yönetilemeyecek kadar büyük bir ülke. Çok büyük bir geçmişi olan, coğrafi bakımdan çok önemli bir yerde bulunan bir ülke. Dolayısıyla bunu değiştireceğiz, yeniden kuvvetler ayrılığını getireceğiz. 6 partinin birlikteliğinin ve İyi Parti'nin de bu birlikteliğin içinde olmasının en önemli ve ilk amacı budur. Yoksa bu partiler birbirinden farklı partiler. Ama demokraside birleşiyorlar. Öz bu.

Uluslararası hukuk alanında çalışan bir akademisyen olduğunuz için Türkiye aleyhine Avrupa Konseyi'nde başlamış olan ihlal prosedürünü sizinle konuşmak istedik. AİHM kararlarının uygulanmamasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu prosedür Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nden çıkması ile sonuçlanırsa bu pratikte Türkiye için ne anlama gelecek sizce?

Şimdi öncelikle Türkiye bir hukuk devleti ve hukuk devleti olmak zorunda. Ve de ben Türkiye'nin Avrupa Parlamentosundan çıkma kararının alınacağını düşünmüyorum. Çünkü seçimlerden sonra hükümete geldiğimizde Türkiye'nin AİHM kararlarına uyduğunu bütün dünya ve Avrupa Parlamentosu da görecektir. Türkiye sözünde duran bir ülkedir. Devlet olma vasfı altına imza attığınız uluslararası sözleşmelerdeki akdinize ve sözünüze uymayı gerektirir. Avrupa Parlamentosu'nun üyesidir, hatta kurucu üyesidir. Ve AİHM kararlarının da altına imza atmışsınız, uyacağız. AİHM kararlarına uymamız gerektiğini İyi Parti'nin bu konuda en ufak bir rezervi ya da itirazı yoktur. Bir hukukçu olarak bunu ben bir kere açıkça söylüyorum. AİHM kararlarını, her mahkeme kararı gibi eleştirebiliriz, beğenmeyebiliriz. Ama uygulamamazlık etmeyiz. Dolayısıyla da Avrupa Parlamentosu'ndan çıkmayacağız. Avrupa Parlamentosu'nun bu nihai sonuca gelmeyeceğine ben inanıyorum. Böyle bir şey olursa hem Türkiye çok şey kaybeder hem Avrupa çok şey kaybeder. Çünkü Türkiye, Avrupa'nın önemli bir parçasıdır. Hem tarihsel olarak hem de ekonomik olarak, sosyal olarak birlikte bu dünyaya devam etmek zorundayız.

Yine uzmanlığınız gereği sormak istediğimiz bir soru daha var. İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılması uluslararası hukuka uygun muydu? Bu konuda seçimler sonrasında farklı bir gelişme beklemeli miyiz?

Farklı bir gelişme beklemeliyiz. Buna sözümüz var. Sayın Meral Akşener'in, Genel Başkanımızın, aynı zamanda Cumhuriyet Halk Partisi lideri Sayın Kılıçdaroğlu'nun ve diğer parti liderlerinin de

“ Türkiye bir hukuk devleti ve hukuk devleti olmak zorunda. Ve de ben Türkiye'nin Avrupa Parlamentosundan çıkma kararının alınacağını düşünmüyorum. Çünkü seçimlerden sonra hükümete geldiğimizde Türkiye'nin AİHM kararlarına uyduğunu bütün dünya ve Avrupa Parlamentosu da görecektir. ”

“ Kimse kimsenin üstünü değildir. Hepimiz eşitiz. 85 milyon eşit. Bu insan olmanın bir gereği. Irkımız, cinsimiz, dilimiz, geldiğimiz sosyal yapı, aile çevremiz, geldiğimiz il, Türkiye'nin 81 ili, 7 bölge, ne olursa olsun bizlerin birbirimizden farkı yoktur. Devlet ve hukuk sistemi bunu sonuna kadar korumak zorundadır ”

zaten seçimlerden sonra yapacağımız ilk iş İstanbul Sözleşmesi'ni yeniden kabul etmek, yeniden dahil olmak için başvurmaktır. Düşününüz ki İstanbul Sözleşmesinin adı İstanbul Sözleşmesi. Burada hazırlandı, burada imzalandı. İlk imzacısı Türkiye. Ama maalesef ki bugünkü iktidar bazı çevrelere, bazı dini çevrelere diyet ödemek için, seçimi kazanamamaktan korktuğu için bunu yapıyor. Seçimi kazanamayacağını düşünüyor, önümüzdeki seçimi. Bunun için bazı çevrelere sus payı vermek ve onların oylarını seçimde adeta satın almak için İstanbul Sözleşmesinden bir kişinin iki dudağı ile çıktı. Bir milletlerarası sözleşme kanunla kabul edilir ve çıkarken de yine meclis onaylar. Bu meclisin onay kanununun aynı şekilde çıkmak için de meclisin karar alması gerekir. Bunun için zaten yargıya başvurduk. Bunun için zaten Danıştay'a başvuruldu. Ama maalesef ki - Sayın Meral Akşener de şahsen Genel Başkanımız da dava açtı- reddoldu. Ve AKP iktidarı çıktı. Derhal döneceğiz. Derhal. Kadınların eşit muamele görmediği bir ülkeyi kabul etmiyoruz. Doğumdan ölüme kadar kadın erkek eşittir. Ve devletin her safhada kadınların eğitimden iş yaşamına, iş yaşamından sosyal yaşama, sosyal yaşamdan yargı önünde, devlet önünde eşit vatandaş olarak muamele görmesi olmazsa olmaz ilkimizdir.

Sosyal medya düzenlemeleri, internete erişimin kısıtlanması, dezanformasyon yasası, gazetecilerin yargılanması ve tutuklanması gibi konular uluslararası demokratik kamuoyunun gündemine sıklıkla giriyor. Siz bu düzenlemeleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Türkiye'de bireylerin gerek sanal alanda gerekse yaşamın içinde ifade özgürlüklerini Anayasa ve AİHS'de belirlenen çerçeveye uygun olarak kullanabilmeleri nasıl güvence altına alınabilir?

Anayasa'yı değiştirdiğimiz zaman zaten bağımsız bir yargı gelecek. Basın bağımsız olacak. Bunun için Basın Kanununda düzenlemeleri de aynı zamanda yapacağız. Aynı zamanda kişilerin fikir özgürlüğünü tam olarak uygulayacağız. Kişiler gerek sosyal medyada gerekse yarattıkları, yazdıkları eserlerde bir yazar olarak, çektikleri filmlerde, oynadıkları sanat eserlerinde, yarattıkları sanat eserlerinde bir sanatçı olarak sonuna kadar özgür olacaklar. Bu demokrasinin olmazsa olmaz kuralı. Nefes almamız kadar doğal bir şey. Bunların hepsinin sebebi AKP'nin korkmasıdır. AKP özgürlükten korkuyor. AKP, kişilerin düşünmesinden ve eleştirmesinden korkuyor. Sanatçı eleştirir. Sanatçı düşünür. Gençler düşünür. Eğitimli insan düşünür. AKP eğitimden korkuyor. Eğitimcilerden, eğitimcilerden korkuyor. Eğitimmiş nesillerden ve gençlerden korkuyor. Bütün bunların sebebidir bu uygulama. Cumhurbaşkanı hakaret suçunu da kaldıracamız. Çünkü zaten hiç kimse kimseye hakaret edemez. Ben bugün size hakaret edemem. Siz bana edemezsiniz. Ben Cumhurbaşkanı da hakaret edemem. Türk Ceza Kanunu hakaret suçunu zaten cezalandırıyor. Bunun için ayrıca Cumhurbaşkanı hakaret suçu, Bakan hakaret suçu, milletvekiline hakaret suçu gibi bir özel hükme ihtiyaç yok. Bu ceza kanununun zaten gereği. Sosyal medyada fikir özgürlüğünüze sahip olmanız kimseye hakaret etmenizi de gerektirmiyor. O bir suçtur. Ama fikirlerinizi ifade ettiğiniz için, muhalif fikirlerinizi ifade ettiğiniz için, eleştirdiğiniz için kimse kimseye dokunamaz, toplum içinde öteleyemez, yan bakamaz. Kimse kimsenin üstünü değildir. Hepimiz eşitiz. 85 milyon eşit. Bu insan olmanın bir gereği. Irkımız, cinsimiz, dilimiz, geldiğimiz sosyal yapı, aile çevremiz, geldiğimiz il, Türkiye'nin 81 ili, 7 bölge, ne olursa olsun bizlerin birbirimizden farkı yoktur. Devlet ve hukuk sistemi bunu sonuna kadar korumak zorundadır. Seçimlerden sonra bunun bütün değişikliklerini, inşallah seçimde vatandaştan, milletten aldığımız yetki ile değiştireceğiz.

14 Mayıs sonrasında nasıl bir sonuç çıkacağını elbette hiçbirimiz kesin olarak bilmiyoruz. Ancak bu olası sonuçların ifade ve basın özgürlüğünü, yargı bağımsızlığını, hukuk devleti ilkesini nasıl etkileyeceğini hepimiz merak ediyoruz. Aynı zamanda Türkiye’de yıllara yayılmış bir hak ihlali tablosu olduğu da görülüyor. Bu ihaller sizce nasıl giderilebilir? Bir restorasyon süreci mi yaşanacak yoksa yeniden mi başlamak gerekecek? Sizce bu sürecin başlangıç adımları, en önemli yapı taşları neler olabilir?

En önemli yapı taşları şuanda bunu değiştirmek isteyen gerçek ve güçlü bir muhalefetin olması ve bu muhalefeti destekleyen çok güçlü bir seçmen olması. Bir Anayasa toplumsal bir sözleşmedir. Anayasa değişikliği maksimum derecede vatandaşın rızası ile olduğu zaman ancak amacına nail olur. Bizim yapmak istediğimiz şey yeniden bir kuvvetler ayrılığının olduğu Anayasa’yı getirmek. Eskiden yapılan bütün yanlışlardan ders almış şekilde biz bu Anayasa ilkelerini hazırladık beraber 6 Parti. Ben komisyonundaydım. Anayasa maddelerini hazırladık, çeşitli kanun maddeleri, çeşitli kanunlar hazırlanıyor. 2 seneden beri çalışıyor bu 6 Parti. Bu, seçim olduğu zaman bunlar ne yapacak diye Türkiye’nin bilmediği bir durumda değiliz. Ne yapacağımızı tek tek millete ilan ettik. 2 yıldan beri çalışılıyor. Bu çok kıymetli bir çalışmadır. Dünyada da çok fazla örneği yok. 6 tane muhalefet partisinin 2 seneden beri seçime girip de kazandığımızda hep beraber ekonomide ne yapacağız, eğitimde ne yapacağız, hukukta ne yapacağız, dış politikada ne yapacağız gibi bütün ülkenin konularında yapacaklarını hep beraber komisyonlarla hazırlayarak ilan ettiği bir örnek çok fazla dünyada da zaten yok. Bu kıymetli. Hiçbir hak ihlaline izin vermeyeceğiz. Yapılmış olan bütün hak ihlallerini yahut da yapılmış olan bütün hukuki yanlışları düzeltmek için yeni iktidar hukuki olarak elinden gelen herşeyi yapacaktır. Bu ülkede kadınlar özgür olmalı. Bu ülkede bütün vatandaşlar, 85 milyon özgür olmalı. Gençler ülkeden ümitli olmalı. Eğitim bilimsel olmalı, bilimin ışığında olmalı. Ve yüzümüzün bilime dönük, demokrasiye dönük, insan haklarına dönük olması zorunlu. Çünkü ben gerçekten Türkiye’nin buna layık olduğuna inanıyorum. Ve bunu da göstereceğiz. 21 sene çok uzun bir yıl. Ama emin olun demokrasi ile, seçim ile bu iktidar değişecek. Değişmesini bekliyoruz. Cumhurbaşkanı adayımızın, Sayın Kılıçdaroğlu’nun kazanmasını bekliyoruz. Bunun için Sayın Meral Akşener bütün desteğini veriyor, İyi Parti olarak biz de veriyoruz. Bu seçimi kazanmaktan başka şansımız yok. Zaten şunu da söyleyeyim: Hiçbir şey artık eskisi gibi olmayacak. Bu 21 yıl gibi olmayacak. Yani Erdoğan iktidarı sonuna geldiğini biliyor. Vatandaş da biliyor. ■

Bahadır Erdem

Bahadır Erdem 1964’te Malatya’da doğdu. 1987 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun oldu.

1992 yılında yayınladığı teziyle İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü’nden yüksek lisans derecesini, 1998 yılında yazdığı doktora teziyle İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü’nden Doktora unvanını aldı.

2009 yılında da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Ana Bilim Dalına Profesör kadrosuyla atandı. Prof. Dr. B. Bahadır Erdem 2004-2010 yıllarında Türkiye’deki üniversiteleri temsilen Türk Patent Enstitüsü Yönetim Kurulu üyeliği görevini yürüttü.

Özel Hukukun Uyumlaştırılmasına İlişkin Uluslararası Enstitü’nün (UNIDROIT) Yönetim Konseyine seçilen Erdem, Türkiye’nin ilk resmî üyesi oldu.

Hâlihazırda Aile Hukuku Derneği’nin başkanlık görevini yürüten Bahadır Erdem, 1999 yılında kurduğu Erdem/Erdem Hukuk Bürosu’nun sahibidir. Kendisi İyi Parti’nin Hukuk ve Adalet Politikaları Başkanlığıdır.